

A. Gergely András - Lichtenstein József

Helyi igazgatás és helyi hatalom Nagyvisnyón

II.

Az igazgatástörténet enklávénak nevezi ezt a jelenséget: akár a helyi érdekeket, akár az ellátottságot, a közlekedést vagy az autonómia igényét tekintjük. Visnyó kétfelől határolt, és mindkét igazgatási körzet által lefedetlenül hagyott terület. Egyik oldalon sem tekintik fontosnak, hogy a helyi lehetőségeket központi segítséggel támogassák, egyik szomszéd sem tartja lényegesnek, hogy ne maradjon le ez a község az ő térképéről. Sem beruházási javakban, sem szolgáltatási-ellátási segítségben, sem a helyi erőforrások önálló felhasználásának támogatásában nem érdekelt a felsőfokú vagy a középfokú igazgatási hatalom.

POLGÁROSODÁS VAGY KORLÁTOS SZUVERENITÁS

Közel másfélszáz esztendeje nyilvánvaló az igazgatási szakemberek előtt: nincs ősi "ellensége" a közigazgatás keményen centralizált hierarchiájának, mint a községi szint, s nincs keveselhetőbb autonómia vagy hivatásszerűen végezhető közszolgálat, mint amely ezen az igazgatási szinten található.

A társadalmi életnek egyik legősibb és leghatalmasabb rugója a község. A szoros és szerves szomszédsági viszonyon alapuló természetes összefüggés, illetve az életközösségen alapuló érdekazonosság minden települést eredendően abba az érdekképviseleti rendszerbe tagol, amely akár lehetetlenné teszi, akár segíti az önkormányzati önállóságot, ettől függetlenül

is meghatározza a közfeladatok kielégítésének helyi körülményeit. A nagyvisnyói közigazgatás egyidős a pártpolitika kialakulásával. Az 1945 első hónapjaiban szerveződő helyi Nemzeti Bizottság már az év első felében lehetővé tette a pártok kialakulását. Az MKP, az SZDP, a Kisgazda Párt, a Nemzeti Paraszt Párt és a Polgári Demokrata Párt a helyi szavazásokon a kisgazdák (55 %-os) sikerével mérkőzött meg. A bíróváltozás azonban már az MKP irányítása alá kerülését jelentette. Ekkor még sehová sem jártak el a község lakói dolgozni, egészen 1948-ig a lakosság legnagyobb része az Általános Fakitermelő Vállalat erdei munkásaként vagy mezőgazdasági napszámosként dolgo-

zott. Saját erővel kezdték meg a községi műút építését is (LIKAI J. 1971.) A helyi érdekek és remények hangja azonban el sem juthatott a vármegyei közigazgatás uraihoz. A megye, mint külön valóság, nem volt sohasem a községek egymásra utaltságának kifejezője, sem pedig a fejlesztési-támogatási lehetőségek igazságos elosztója. A városokkal és főleg az iparfejlesztéssel szemben a községi érdekek teljes és tudatos mellőzése volt tapasztalható.

Alkotmányunk forma szerint a helyi államhatalmi és igazgatási feladatok ellátása érdekében az önálló közigazgatási egységek megalkotását tekintette célnak, Nagyvisnyón is önálló igazgatás indult 1950-től. Különösen kiváltságos státusz volt ez azon a vidéken, ahol a községek többsége más igazgatási egységhez tartozott. Az önállóság azonban csak cselekezőképes polgárok és ügyintéző közhatalom esetén működik. A községi igazgatás azonban mind ezidáig, napjainkig sem más, mint a központi politikai akarat végnyúlványa, végrehajtó eszköze, gépszíja, amely nem felkészült és vállalkozó szellemű előljárást jelent, hanem a végrehajtó típusú tisztviselőgárdát. A végrehajtó szervezet esetében a közsükségletek ellátása a szakszerűségeen múlik: ám nincs semmi rosszabb hatással az életviszonyok alakítására, mint a hozzáértést nélkülöző, politikai bizalommal fölékesített tisztviselő, akit sem laikus erő, sem alkotmányos jogszerűségek nem ellenőrizhetnek. A helyi társadalom szervezeti keretei, működési feltételei ily módon kényszerűen alárendelődnek a közszolgálat helyett pártszolgálatot előnyben részesítő hivatalnoknak.

Az 1950-től önállóan működő Nagyvisnyói tanács egyenesen a pártházban kezd-

te szolgálatát, a tanácselnök a hatvanas évek elejéig mindig kommunista ember volt, az 1962 óta új épületben (a régi kántortanító felújított lakásában) működő tanács hivatal elnöke is falusi párttitkár volt. A szájhagyomány szerint mindig helyi emberek vezették a tanácsot, de 1950-től egy kommunista kőműves, majd egy kommunista cipészsegéd, később egy mészégető, egy gyári munkás, majd 1956-ban egy hivatásos járási párttitkár volt államigazgatási vezető funkcióban. A helyi emlékezet külön kiemeli az egyik tanácsvezetőt, akinek érettségije is volt! Mellettük a felszabadulás utántól vezéri funkciót vállaltak a falu párttitkárai, jobbra idegenből jött "ejtőernyősök". Rajtuk kívül ha szava volt valakinek, az többnyire az iskolaigazgató volt, szintén mind idegenből jöttek, nem helyibéliek. Az 1945-ben 31 főből álló tanácsstestület létszáma az idők folyamán 13 főre csökkent, és 1962 óta lényegében a tanácselnök és a tanácstitkár döntik el a falu dolgait.

Az 1949-ben szervezett első técesz elnöke is oszlopos tagja volt a helyi hatalomnak, többnyire a szegényebbek léptek be, a gazdagabbak önállóak maradtak. A "kulákcsonálás" azonban megbontotta a falu még meglévő gazdasági összetartó erejét is: a legnagyobb gazdasága egy harminc holdas gazdának volt, de 15 holdon felül már a kulák minősítés járta. Az első técesz tönkremenése után 1960-61-ben új erővel és új kényszereszközzel szervezték a második técesz, a lakosság 60-65 %-a belépett, a többiek inkább leadták földjüket az Állami Gazdaságnak, mert a helyi vezetés a bányából is elküldte azt, aki nem szabadult meg a földjétől. Így volt ez 1978-ig, akkor in-

dult újult erővel a háztájizás, a tsz-t azonban öszevonták a környékbeli téesszakkal és BÉlapátfalvára költözött a vezérkara is.

A nagyvisnyói helyi hatalom tehát a tanácselnökből, a párttitkárból és a tsz-elnökből áll évtizedek óta. Velük szemben csupán némi kontrollt jelent az általános iskola tanári kara (az igazgató többnyire tanácsstag, olykor falusi párttitkár is egy személyben), valamint a református lelkész. A község relatív önállósága azonban életképtelenséget jelent a gyakorlatban. A tanácsi gazdálkodás feltételei, a megyei (vagy korábban a járási) támogatások körülményei olyan módon megkötik a helyi vezetés kezét, hogy a tanácsulési jegyzőkönyvek elemzéséből is világosan látszik, mennyire "semmiről" döntenek. A tanács végrehajtó bizottsági beszámolói szinte előre lezajlott szavazást tartalmaznak, a tanácsstagok mindent jóváhagynak, amit az elnök vagy a titkár előterjeszt.

A községi igazgatási szint célszerű működése esetében az emberek szoros szomszédsági viszonyáról, természetes kapcsolatrendszeréről és a községi népesség bizonyos szintű érdekazonosságáról szölkünk. Nagyvisnyót vizsgálva azonban inkább ezek hiányáról kell bővebben szölkni. A községi tanácsvezetés ellen jöszerivel sohasem merült föl kifogás - már ami a megye és a járás értékelő magatartását illeti. Az igazgatási hierarchiában ugyan 1966 óta szabályozott a visszahívás rendszere, de a bizalmatlanság jogossága csakis a felsőbb szervek szemléletétől, elbírálásuk szigorától függ, nem pedig a helyi lakópolgárság véleményétől. Egy szervezet célszerű működését a szakértelem, a hatékonyság és a célok érdekhátere szabja meg. Minthogy a tanácselnök szakértelme kérdéses, egyedül a (szakvégzett) tanács-

titkár szakszerűsége lehet alapja annak, hogy a tanácsi szervezet a konfliktusvállalásban ne maradjon alul a másfajta racionalitásokban gyakorlott (például pártutasításra működő vagy bürokratikus önfenntartásra beállított) szervezetrendszer fölrendelt tagjaitól. A függési viszony megváltoztatása azonban a községi szintű irányításban is csak akkor lehetséges, ha a döntéshozás módja, illetve az érdekképviselet mechanizmusa segíti, nem pedig gátolja ezt.

A nagyvisnyói tanácsvezetést tehát 1962-ig a gyors fluktuáció jellemezte, azóta pedig a mozdulatlan állandóság. Nyilvánvaló, hogy mindkettő lényegét tekintve független a lakossági-választói viselkedéstől, a helyi társadalom közvéleményétől. A tanácsi szervezet a közvetlen feladatok megoldásában (társadalmi munka szervezésében, jöszálgóltáslebonyolításában és hasonlókban) a közvetlen lakossági kapcsolatokat veszi igénybe. Ezen túl feladata csupán annyi, hogy adminisztrálja az ügyeket, beszámolót készít, feladatokat ad ki és pénzügyi kereteket adjusztál. Az ám, de a községi infrastruktúra lehetlenné válik, a fejlesztési esélyek megszűnnek, ha nincs gazdálkodó egység a faluban, s ha ezzel csökken az esélye annak, hogy a hivatalos tanácsi-érdekképviseleti illetve a pártvonalon tartható megyei kapcsolatokat még egy szálon biztosítja valamely helyi intézmény.

A helyi hatalom működésének természetrajzához tartozik, hogy az intézményes vezetést körülveszi az érdekközvetítők szűkebb vagy tágabb holdudvara, amely nyomásgyakorló vagy akaratérvényesítő eszközt jelent a döntéshozó apparátus működésében. Nagyvisnyón csupán időszakosan, néhány akut kérdésben működik

ilyen döntésbefolyásoló csoport, pontosabban néhány személy. Már nem a rangtartó emberek, nem a nagygazdák, nem is a pap vagy a tanító lép ebbe a szerepkörbe, hanem elsősorban az a dinamikus, mozgásképes "réteg", amely alkalmi érdekeit kijárni nemcsak a helyi vezetésnél törekszik, hanem "külkapcsolatokat" is fölhasznál. Rendkívül izgalmas képlet lenne a megyén belüli érdekcsoportok fölvezetése, s főleg annak a notabilitás-hálónak megrajzolása, amely a megyén vagy az országos döntés-szinteken belül képviselni tudja egy-egy település fejlődési céljait. A szomszédos Szilvásvárads esetében nemcsak a helyi elnevezés szerint "Villa Negra"-ként csúfolt minisztériumi vadászház, hanem a lipicai ménes és a fogathajtó sport nemzetközi tábora szolgál reprezentatív érdekközvetítőként, de az ügyes tanácsítók és a loágazatvezető agrárszakember is, akik szemrebbenés nélkül intéztek el bekötőutat, állomást, fejlesztési hozzájárulásokat a község érdekében. Ilyen lehetősége Nagyvisnyónak nincsen - ha lenne pompásan virulhatna a helyi palóc identitástudat, tájházzá lenne a két öreg műemléki értékű épület, változásra fordulna a gazdaságon és a társadalmi kapcsolatrendszeren belüli változatlanság számos eleme. A változatképesség, a gazdasági és társadalmi innováció ezekben történeti előnyé válhatna, visszahatna még a gazdálkodási stratégiák és mentalitások szférájára is, növelhetné a helyi autonómia-érzékenységet, serkenthetné a cselekvőképességet.

Kérdés persze, hogy a palóc-tudatot már csak részben őrző nagyvisnyói népességnek szüksége van-e erre egyáltalán? Kérdés az is, hogy a mentalitások szavakban többnyire meg sem fogalmazha-

tók, a lelki önkivetítésben meg sem jelenő diszpozíciói hatnak-e még, elég erősek-e még ahhoz, hogy a helyi társadalom az intézményesült (és interperszonális viszonyokban ható) politikai uralom viselőivel szemben bármit is érvényesíteni akarhatna? A politikai kultúrában és az identitástudatban meglévő értékszemléletnek ugyanis nem feltétele a nyilvánosság, s különösen nem abban az időszakban, amikor a politikai uralom centralizált formái lényegében minden más magatartást lehetetlenné, "érvénytelené" tettek, mint amit engedélyeztek. A jövő függetlensége a helyi életképességtől eléggé fenyegető, a kiszolgáltatottság érzetét adó. Vajon hozzászoktak-e a viszonyiak ehhez? Vajon hallgatag kompromisszum működik-e a helyi társadalom mélyén? Az összetartás, a jó közérzet megkívánná, hogy a hatalom értéke és mértéke nyilvánvaló legyen az alávettek szempontjából - de vajon a "jóváhagyólag" megkötött társadalmi szerződés, amely tudomásul veszi az uralom adott formáit, helyesli-e azokat? Megvannak-e az intézményes feltételek ahhoz, hogy más helyi hatalmat és más uralmi modellt kívánjon a visnyói helyi társadalom?

Nyilvánvalóan nincsen meg. A nagyvisnyóiak szinte egyértelműen a "függőlegesen" föléljük rendelt, hierarchikusan szerveződött politikai intézményrendszert fogadják el a tanácselnök személyében, s nem lévén alternatívájuk, kompromisszumot is vele kell kössenek, toleranciát is érte kell gyakoroljanak. Nincsenek intézményeik arra, hogy horizontálisan is kialakítsák az uralom gyakorlásának vagy ellenőrzésének technikáit, megvétőzzék a politikai-uralmi ügyintézés reformképtelen gyöngyöseit, vagyis a döntéseknek azt

a körét, amely természete szerint csak alárendelt és kiszolgáltatott mivoltában különbözik a központi politikai hatalomtól, továbbá abban, hogy ha "odafönt" változások állnak be, évek kellene, míg "lejut" a változás szele Nagyvisnyó periferiális világáig. Azt a természetellenes fogalmat kell megvárniok, amíg a helyi hatalom teljes egészében elsorvad. Erre pedig annál tovább kell várniok, minél inkább elhúzódik a hazai modernizáció fejlődésfolyamata, amely mindig a központi irányítás erősítését és a helyi irányítás korlátozását hozta magával. Mindemellett a helyi hatalom rá is szolgált a központilag diktált kényszerekre, hisz alig ha volt konzervatívabb köze az elmúlt száz-százötven esztendőben, mint a helyi uralomviselők derékhada.

A bürokratikus felülrölvézéreltség egyik legnyilvánvalóbb következménye a politikai-gazdasági-társadalmi intézményrendszer polarizálódása. Centrumokra és perifériákra esnek szét a területi egységek, tekintet nélkül arra, hogy megyékről, községekről, gazdasági csoporttörekvésekről vagy etnikai csoportminőségekről van szó. Mi több, a centrumoknak is központjai, a perifériáknak is szélreszorult egységei keletkeznek a centralizált társadalm szerkezetben, politikában és gazdaságban. Ismeretes, hogy az alföldi megyék folyamatos támogatáshiánya együtt járt az alföldi települések "csomósodásával", a határszéli települések elhanyagolása nyomán a frontier-típusú társadalmi tér kiüresedése fenyegetővé vált, a nehézipari centrumok kijelölésével nehezen megállítható népességvándorlás indult, a kistelepülések elveszítették adózó, termelő és életfenntartó lakosságukat.

A periférián lenni nem okvetlenül "lecsúsztat" jelent - jelenthet megszokott, természetesnek vett létállapotot is, történelmi patthelyzetet, amely ellen lázadni lehet ugyan, de belőle kilábalni aligha. Az etnikai identitástudat, a másságtudat mindig számol ezzel a perifériára-kényszerültséggel, szélreszakadtsággal. A periféria a hatalmi helyzet, az uralmi jogok szempontjából is periféria. Az autokratikus hatalomhagyakorlás és a despotikus irányítás rendszerében ugyanúgy kényszerű státusz ez, miként a demokratikusan szerveződő rendszerben. Politikai értelemben tehát minden alárendelt társadalmi szféra perifériára szorul a politikai hatalom centrumaihoz képest, s a fejlődési egyenlőtlenségek területi arányai szempontjából ugyancsak. Előnyös és hátrányos társadalmi helyzetek szociális perifériákat hoznak létre, a marginális csoportok pedig a politikai és gazdasági kiszolgáltatottságban élő helyi társadalmat is tovább tagolják. Nagyvisnyón nemcsak az etnikum, nemcsak a gazdaság, a helyi igazgatás, a közlekedés, a településfejlesztés, az infrastruktúra van hátrányos helyzetben, ezeken túl még a legidősebb és a fiatalabb korosztályok is marginális helyzetbe szorulnak, kulturális, vallási, egészségügyi és más perifériák is létrejönnek.

Szinte túlzásnak tűnik a periféria árnyalatainak hosszas sorolása - de mindennek egy községgel odébb, Szilvásváradon már alig van nyoma, tehát nem fikcióról van szó, hanem a helyi társadalom életviteli lehetőségeiről, amelyeket a helyi hatalomnak intézményesen kéne segítenie, de erre képtelen.

Talán erre a hatalmi "vákuumra" válassz a helyi társadalom önállósodása Nagyvisnyón a második gazdaság terén. Ta-

lán a hatvanas években újjáéledő sum-máskodás, a Dél-Alföldig és a Dél-Du-nántúlra ívelő vándormozgás, a megyeha-tárokon átívelő ingázás is erre reakció. Talán a falu értelmiséghiánya, a fiatalok elmenekülése is erről szól. Nem állhat tá-vo-l a helyi hatalom (szó szerinti) ügyet-lenségétől, kapcsolathányától és áldatlan uralomgyakorlásától a helyi társadalom ha-talomközömbössége, a beleszólási igények visszafogása sem. De alighanem ugyaner-ről, és a perspektívák kilátástalanságáról szól a néma forradalom új korszakának bekövetkezése, a községi népesség növekvő fogyatkozása is.

A huszadik század második felében ünnepelt fölfedezésszámba ment a lokali-tások, etnikai és szubkulturális közösségek értékeinek megbecsülése. A "szép, ami ki-csi" szemlélet a nemdemokratikus politi-kai gyakorlat visszafordításának lehetőségét ígérte, az etnikai és kisközösségi renaissance bekövetkezését jósolta. Nagyvisnyó esetében ennek a lehetőségnek fölfedezé-sét és nagyrabecsülését össze kell kötni avval a kérdéssel: vajon elég erős-e, ele-gendőképpen önálló-e a kicsi, s eléggé szépek-e reményei ahhoz, hogy a civil társadalom visszavegye önkormányzati esz-közeit, a monolit hatalmi szférától? Elke-rülhetetlen a kutakodás az ügyben is, va-jon a továbbzuhanás vagy a visszakapaszkodás lehetősége mutatkozik meg Nagy-visnyó partikularitásba süppedt társadalma előtt?

A mai állapotok éppúgy kínálják a marginalitás felszámolását, a talpraállást, mint a "szokott" zsákutcát. A helyi tár-sadalom életminősége most az értékrend erején, az érdekek belátásán, a célok és az erőttöbbletek kinyilvánításán múlik. Az etnikus identitás végső lehanyaglása, a he-

lyi társadalom maradék erejének erodálá-sa a tét. Nagyvisnyó természeti környe-zetének eróziója már nehezen megállítha-tó folyamat - a társadalmi összetartozás minősége is a romlás jeleit mutatja. Ta-lán csak a humánökológia segítő beavat-kozása változtathat a helyzeten vagy az önismeret (jelenleginél jóval erősebb) fo-ka. Gazdasági, társadalmi, politikai és fő-leg emberi végjáték zajlik e vidéken, s nincs már idő azon meditatálni, jogos-e, megokolt-e féltő beavatkozást javasolni a diagnózis felállítása után. A történeti tren-det tekintve megismételhető a hajdani "kórisme": cifra nyomorúság végvidéke ez mindmáig.

vége

(Nagyvisnyó kutatását az MTA-Soros Alapítvány anyagi támogatása tette szá-munkra lehetővé. A segítséget ezúton is köszönjük.)

Irodalom a jogtörténeti áttekintéshez

ALSÓ László (1925) A községjegyző jogállása. = Magyar Közigazgatás. 31-38.p. BIHARI Ottó (1954) A községi tanács és problémái a tanácsai szervek rendszerében. = Állam és Igazgatás, 332-339.p. CSIZ-MADIA Andor (1969) A községi közigazgatás önál-lósulása. = Állam és Igazgatás, 312-321.p. GOMBÁR Csaba (1983) A helyi hatalom hermeneutikája. In. Helyi társadalom I. Szerkesztette: Böhm - Pál. Bu-dapest, 119-135.p. HENCZ Aurél (1974) Községi stá-tus és községpolitika a magyar igazgatástörténetben a Reformkortól az Alkotmányig. Tanácsakadémia Bu-dapest, 67.p. KATONA Zoltán (1951) A kettős alá-rendeltség helyi tanácsaink rendszerében. = Állam és Közigazgatás. 172-182.p. KÉRFÉSZY Zoltán (1942) Községi közigazgatásunk alaptörvényének - 1871: XVIII. tc. - előzményei. In. Illés Emlékkönyv. Bu-dapest, 247-300.p. RAKSÁNYI Elemér (1937) A képviselőtestület önkormányzata. = KözségiKözlöny.

338.p. SZÜTS Lajos (1937) Az önkormányzatok el-
lenőrzése. - Községi Közlöny, 449-450.p.

Jogszabályok

1871: XVIII.tc., 1886: XXII.tc., 1924: V.tc., 1927: V.tc.,
1929: XXX.tc., 1933: XVII.tc., 1950. évi I.Tv., 1954.
évi X.tv., 1971. évi I.tv. Településhistória, szociológia,
néprajz

ANDORKA Rudolf - HARCSA Isván, 1979. A
községekben zajló társadalmi változások az elmúlt más-
fél évtizedben. - Társadalmi Szemle, 5.sz. 68-78.p.
BÉLAPÁTFALVA és településcsoportja. 1988. Szerk.
Berényi I. - Tiner T. MTA. Földrajztudományi Kut-
ató Intézet. 100.p. BIHARI Mihály, 1988. Helyi tár-
sadalom és önkormányzati demokrácia. - Társada-
lomkutatás, 2.sz. 25-34.p. BÖHM Antal - PÁL László,
1978. Bejáró munkások társadalmunk szerkezeté-
ben. - Szociológia, 3.sz. 379-395.p. CSÉFALVAY Zol-
tán, 1985. "Szocialista summások" Nagyvisnyón. -
Kultúra és Közöség, 3.sz. 8-19.p. CSÉFALVAY Zol-
tán, 1986. Társas kapcsolatok térbeli problémáinak
szociálgeográfiai vizsgálata néhány kiválasztott telepü-
lés példáján. Doktori értekezés, 122.p. DÉZSMA
György et. al. 1988. Cifra nyomorúság, avagy jelen-
tés az észak-magyarországi régióból. - Egyetem és
Társadalom, 1987/1988. ELTE felsőoktatási szolgálat,
Bp. 127-144.p. ELEK István, 1984. Hátrányos hely-
zetű mezőgazdaság, leértékelt vidék, gyarmatosított fa-
lu. Népművelési Intézet, Bp. Szociográfiai Munkafü-
zetek. 65.p. FARAGÓ Tamás, 1987. A falusi tár-
sadalom rétegződéséről. - Szociológia, 3.sz. 395-417.p.
FÉNYES Elek, 1851. Magyarország geographiai szó-
tára. II. kötet. 307.p. FODOR Ferenc, 1930. Egy pa-
lócfalu életrajza (Nagyvisnyó). Athenaeum, 73.p.
A.GERGELY András, 1988. Egy civil társadalmi le-
hetőség: az etnoregionális alternatíva. - Valóság, 5.sz.
98-107 p. A.GERGELY András, 1988. Vázlat a he-
lyi társadalmak néhány dimenziójáról. Kézirat, 27.p.
1990. GOMBÁR Csaba, 1984. A helyi hatalomról.
In: Ideológia és demokrácia. A Magyar Politikatudo-
mányi Társaság Évkönyve, Bp. 191-194.p. GYÖRFFY
György, 1940. Besenyők és magyarok, Bp. 13-137.p.
HANAK Katalin, 1978. Vázlatok a mai falusi mun-
kásságról. - Szociológia, 3.sz. 361-377.p. HENCZ 1973.
Területrendezési törekvések Magyarországon, KJK,
677.p. HOPPÁL Mihály, 1984. Életmodellek - kultú-
rális paradigmák. In: Hoppál M. - Szecskő T. szerk.
Életmód: Modellek és minták. Tömegkommunikációs
Kutatóközpont Bp. 374-390.p. KÓSA László - FILEP
Antal, 1975. A magyar nép táji-történeti tagozódása.

Akadémiai K. KSH. Évkönyvek és területi statisztikai
évkönyvek. Bp., Eger. LAKOS György, 1952. Em-
bercsek a Bükk-fennsíkon. Művelt Nép. LIKAI János-
né, 1971. A helyi közigazgatás fokozatos átalakítása-
az 1945-50 közötti időszakban.

Tanácsakadémia. 16.p. LÖRINCZ Lajos, szerk. 1988.
A magyar közigazgatás-tudomány klasszikusai. 1874-
1947. KJK. 366.p. NIDERMÜLLER Péter, 1981. A
mindennapok folklórja avagy a folklór mindennapjai.
In: Niedermüller P. szerk. Folklór - társadalomművészet,
7. Válogatott tanulmányok. Népművelési Intézet, Bp.
192-219.p. ÖRKÉNY Antal, 1986. A magyar közsé-
gek társadalmának szervezetsége. Kézirat. PALÁNDI
KOVÁCS Attila, 1982. A Barkóság és népe. Borsodi
kismonográfiák, 15. Hermann Ottó Múzeum, Miskolc.
210.p. SZABÓ László, 1988. A palócok tár-
sadalomnéprajza. Folklór és etnográfia, 46. Debrecen,
KLTE Néprajzi Tanszék, 400.p. SZABÓ Pirooska, 1978.
A had és a nemzetség. In: Kis magyar néprajz a
rádióban. RTV-Minerva, Bp. 229-230.p. SZABÓ Zol-
tán; 1937., 1986. A tardi helyzet. Cifra nyomorúság.
Cserépfalvi, Akadémiai, Kossuth, Magvető K.reprint.
K.TÓTH József - CSATÁRI Bálint, 1983. Az Al-
föld határmenti területeinek vizsgálata. - Területi Ku-
tatások, 6. MTA Földrajztudományi Kutató Intézet,
Bp. 78-92.p. VÁGI Gábor, 1982. Versengés a fejlesz-
tési forrásokért. KJK.

